

Terug naar de bron

IVN wandeling langs de beken van Assen

Deze wandeling voert u langs een aantal van de beken van Assen. De paden zijn goed begaanbaar, maar zijn niet overal verhard. De wandeling is daarom niet geschikt voor rolstoelen of mensen die slecht ter been zijn. De lengte van de wandeling is ongeveer 5 kilometer. Vooral in de winter kunnen de paden nat en modderig zijn. Goede waterdichte schoenen zijn aanbevolen. Aangelijnde honden zijn welkom.

Inleiding

Assen aan de Aa

De gemeente Assen heeft een toekomstvisie ontwikkeld op het gebied van wonen, werken, vrije tijd en natuur. Dit plan heet de Florijnas. Een belangrijk onderdeel van dit plan is het aansluiting zoeken met het Nationaal Park de Drentsche Aa ten oosten van de stad. Het is de bedoeling om met wandel- en fietspaden vanuit de stad gemakkelijker en vooral op een "natuurlijker" manier in het Nationaal Park te kunnen komen. Om dit te bereiken worden de oude beekjes die vanuit Assen naar de Drentsche Aa stromen weer zichtbaar gemaakt in het landschap.

Colofon

Eindwerkstuk
IVN Natuurgidsencursus
Assen – Tynaarlo,

2010 - 2012

Cees van Roozendaal
René Bult
Annemarie Meijer

Deze wandeling voert u langs een aantal van deze beken. We hopen dat u in de komende jaren de veranderingen langs deze beken kunt zien.

U kunt de wandeling op een willekeurig punt in de route beginnen en uiteraard ook stoppen.

De wandeling is ongeveer 5 kilometer lang en goed begaanbaar. De route is grotendeels onverhard en daarom niet geschikt voor rolstoelen of mensen die slecht ter been zijn. Vooral in het najaar en de winter kunnen de paden erg nat en modderig zijn. Goede waterdichte schoenen zijn daarom aanbevolen.

Aangelijnde honden zijn welkom.

Gemeente Assen Plan Florijnas

De route

Vanachter het huidige Provinciehuis loopt de Stadsbroekenloop door en deels langs het Asserbos. De beek duikt onder de Beilerstraat door met behulp van duikers, dit zijn ondergrondse buizen, en vervolgt zijn loop over het terrein van GGZ Drenthe en van Boeijen. Deze beekloop komt uit in het Anreperdiep. Vanuit het Asserbos komt de Bosbeek uit in het Nijlandsloopje, waarin ook de beekjes uit de binnenstad van Assen, zoals de Weiersloop, uitkomen. Op het terrein van de GGZ Drenthe komt ook het Nijlandsloopje uit in het Anreperdiep. Al deze beekjes lopen ruwweg van zuid oost of oost naar west. Er is in Assen één loopje dat vanuit noordelijke richting komt, het zogenoemde Ossenbroekenloopje. Ook dit beekje mondt uit in het Anreperdiep. Het Anreperdiep stroomt uiteindelijk ten zuidoosten van Assen in de Drentsche Aa.

Deze beekjes zijn tegenwoordig niet of nauwelijks meer zichtbaar in de stad. Voor een deel omdat ze ondergronds zijn geleid, voor een ander deel omdat ze sterk lijken op sloten of greppels. Het plan van de Florijnas wil deze riviertjes weer zichtbaar maken in de stad. Deels door deze loopjes weer bovengronds te brengen, maar ook door ze waar mogelijk weer te laten meanderen (slingereren). Ook wil de gemeente waar dat kan de riviertjes zichtbaarder maken door de na-

tuur langs de beken te herstellen. Op deze manier ontstaan wat men in het natuurbeheer groen-blauwe aders noemt in de stad. Hierdoor en door het aanleggen van wandel- en fietspaden wordt aansluiting bij het Nationaal Park Drentsche Aa vergroot. Door het herstellen van de oude lopen van deze riviertjes en beken hoopt Assen, zowel voor de eigen inwoners als voor toeristen, een aantrekkelijke omgeving te bieden om te wandelen en te fietsen.

In deze wandeling nemen we u mee langs deze riviertjes.

Hoe gebruikt u dit boekje

Achter in dit boekje vindt u een kaart met de route ingetekend. Alle nummers verwijzen naar de daaraan voorafgaande routebeschrijving. De gekleurde nummers verwijzen naar een tekst in het boekje. Er zijn drie thema's die elk een eigen kleur hebben:

Paars: cultuur en historie

Groen: natuur

Oranje: landschap

Wij wensen u een plezierige wandeling!

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Assen aan de Aa	1
De route.....	2
Hoe gebruikt u dit boekje	3
Het beste van twee werelden	5
2 Es en Beekdal	5
4 Vele beken worden één	6
5 Vismigratie.....	7
6 Eten uit de beekdalen	8
7 Eten van de zandgronden	9
9 Kwel	10
13 Dood doet leven	11
14 Stadsbroekloopje in Asserbos bij de atletiekbaan	12
14 - 15 Bosranden als bron van biodiversiteit.....	13
16 Houtwallen	14
21 Broeikasgassen	15
22 Het nut van Hout	16
23 Bosbeek bij de ijsbaan in Asserbos	18
26 Onderdoorgang Overcingellaan en doorgang naar Nijlandsloopje	19
33 De bron in de Gouverneurstuin	19
34 Hoe Assen de Hoofdstad van Drenthe werd.....	20
Routebeschrijving	22
Bronnen	26

Het beste van twee werelden

De sporen van bewoning door onze voorouders vinden we eigenlijk altijd op de rand van zandruggen met beekdalén. Dit was al zo in de prehistorie bij de jagers en verzamelaars. Ook toen onze voorouders gingen boeren, werden juist deze plekken gebruikt. Dat is zo gebleven tot de bevolkingsexplosie in de 20e eeuw. De reden hiervoor is heel simpel: op deze plekken had men het beste van twee werelden. Om te eten en voor het gebruik van hout. En je hield de voeten ten minste droog! Op verschillende punten in de route wordt dit toegelicht.

2

Es en Beekdal

U loopt hier langzaam het Nationaal Beek en Esdorpenlandschap van de Drentsche Aa in. Hier is dat een kleinschalig landschap. Op de wat hoger gelegen delen in het landschap, tussen de lager gelegen beekjes, ontstonden vanaf de prehistorie kleinschalige leefgemeenschappen. Deze leefgemeenschappen bestonden vaak uit slechts een paar boerderijen. Dat ze er waren, kunnen we nu nog terugzien aan hun grafvelden, de grafheuvels en de hunebedden. Later, in de middeleeuwen, ontstonden op deze plekken de buurtschappen Amelte, Schieven en Anreep. Als u ongeveer 250 meter de Anreperstraat bent opgelopen, ziet u links in de weilanden een licht kronkelend smal slootje, het Ossebroekerloopje. Van oorsprong voerde dit beekje het water af van de laagst gelegen delen van dit veld. Zoals u ziet, is dit beekrestant tamelijk diep in het landschap ingesneden, en ook gedeeltelijk rechtgetrokken. In het verleden zijn links en rechts van de beek de gronden opgehoogd. Deels om het land droger te maken en deels om de vruchtbaarheid te verhogen. Dit vruchtbaarder maken heet ook wel esvorming, en dit gebied maakt dan ook onderdeel uit van de es van Schieven. Door de schraalheid van de grond en de vochtigheid ervan is dit gebied eigenlijk alleen maar geschikt als weiland.

Het Ossebroekerloopje gaat hier met een duiker onder de weg door om vervolgens lang de bosrand zijn weg naar het zuiden te vervolgen. Er zijn plannen om deze laagte weer natter te laten worden zodat dit beekrestant weer een grotere functie krijgt als waterafvoerende beek.

Even verderop in de wandeling, als u het Ossebroekerloopje langs de bosrand en langs het fietspad ziet lopen, is goed te zien hoe meandering ontstaat. Door de vrij grote stroomsnelheid van het beekje kalft de buitenbocht af en slijbt de binnenbocht aan. De buitenoever is dan ook steil en de binnen- oever geleidelijk. De eerste bocht in een riviertje ontstaat vaak door een verschil in stevigheid van het materiaal waar het beekje doorheen stroomt.

4

Vele beken worden één

Waar u nu staat was in 1953 nog een weiland. Het landschap had een open karakter met een paar weilanden en mogelijk her en der een akkertje. Ook waren er wat kleine bospercelen, heideveldjes en houtwallen aanwezig. In noordelijke en westelijke richting kijkend zag u een aantal waterlopen bij elkaar komen. Vanuit het noorden is dat het Nijlandsloopje, dat helemaal doorloopt tot diep in het Asserbos, maar dat ook aftakkingen had in de richting van het landgoed Overcingel en het centrum van Assen. Vanuit het westen kwamen twee stroompjes. De meest noordelijke, ook wel het Stadsbroekloopje genoemd, is aan het einde van de 19e eeuw al rechtgetrokken en kwam vroeger uit op het Nijlandsloopje. Nu komt het via een duiker bij de brug een 100 meter verderop in het Anreperdiep uit.

Het Anreperdiep, de brede hoofdstroom, werd zo rond de 60er jaren van de vorige eeuw gekanaliseerd. Van deze laatste loop kunnen we nu nog het oude stroombed gedeeltelijk terugvinden als we naast en achter ons in het bosje op zoek gaan naar de oude meanders. Het ligt in de bedoeling om deze stroompjes weer te laten meanderen en een goede verbinding te geven met de bovenlopen ervan. Op die manier worden ze meer zichtbaar als bovenlopen van de Drentsche Aa.

Alle loopjes zullen lagere oevers krijgen met een geleidelijke overgang van water naar land. Op deze manier wordt het stroombed vergroot en kunnen de beddingen als opvanggebied voor hoog water fungeren. Tegelijkertijd kan zich door de nattere omstandigheden een veel natuurlijker plantengroei ontwikkelen. Wandel- en half verharde fietspaden zullen het gebied dan aantrekkelijk maken voor wandelingen vanuit de wijk Assen-Oost. U loopt hier op de voorlopers ervan.

5

Vismigratie

Op dit punt is een stuw in het Anreperdiep geplaatst. Deze stuw zorgt er voor dat

het water langer wordt vastgehouden in de bovenloop van het Anreperdiep.

Hierdoor stijgt het waterpeil achter de stuw. Het natuurterrein Twijfelveld aan de zuidkant van Assen heeft daar veel profijt van: het gebied is “vernat” waardoor er een bloemrijk hooiland is ontstaan.

Vissen kunnen onmogelijk de stuw stroomopwaarts passeren. Dit leidt tot twee problemen. Ten eerste ontstaat er zo een slechte visstand in het water achter de stuw. Dit heeft grote gevolgen

voor het ecosysteem. Vissen vormen namelijk een belangrijke schakel in aan water gerelateerde voedselketens. De ijsvogel heeft bijvoorbeeld veel profijt van een goede visstand. Vissen eten daarnaast waterplanten en kleine diertjes en houden zo het water schoon. Het tweede probleem is dat een aantal bedreigde vissoorten van de Waddenzee naar de binnenwateren, als beken, sloten en kanalen trekt om zich voort te planten of om op te groeien. Dit zijn de driedoornige stekelbaars, de paling en de rivierprik.

Om de blokkade voor vissen op te heffen, is langs de stuw een vispassage of vistrap aangelegd. Deze

vistrap is nog maar een paar jaar oud en aangelegd kort na de bouw van een van de klinieken hier op het terrein van GGZ Drenthe. Patiënten van deze kliniek hebben meegewerkt bij de aanleg ervan.

De vistrap kronkelt door het bosje, rechts van het pad waar u nu op staat. U kunt de vistrap volgen,, totdat u weer uitkomt op het huidige pad langs het Anreperdiep. Lopend langs de vistrap, zult u zien dat op regelmatige afstand zwerfstenen in het water zijn geplaatst. Hierdoor wordt het water zodanig afgeremd dat vissen er tegenop kunnen zwemmen. Daarnaast ontstaan er stille plekjes in het water waar het nauwelijks nog stroomt. Hierdoor kunnen de vissen indien nodig even op adem komen alvorens hun weg te vervolgen.

6

Eten uit de beekdalen

Wild

In de beken kon men prima vissen. Allerlei zoetwatervissen zwommen stroomopwaarts en stroomafwaarts. Hierdoor hoefden onze voorouders alleen maar fuiken en netten te zetten om de dagelijkse maaltijd aan te vullen. Naast alle vissen die men kon vangen in de rivier, kwamen in de natte beekdalen ook veel eetbare watervogels voor, zoals ganzen en eenden, maar ook zwanen, snippen, en andere watervogels.

Wintervoer

In de natte beekdalen kon je geen schapen en runderen weiden. Weiden is een oud woord voor (laten) grazen. De beken liepen 's winters vaak over en ook in de zomers was het er veel te nat. Daarom werden deze gronden meestal gebruikt als hooiland. Dit werd en wordt nog madeland, made of ma genoemd.

Als er te weinig hooi kon worden geoogst, bijvoorbeeld omdat in de zomer teveel regen was gevallen op het verkeerde moment, werd het wintervoer van de runderen aangevuld met bladeren en twijgen uit de houtwallen. Omdat de voorraad wintervoer altijd beperkt was, werden in het najaar veel beesten geslacht. Een deel van dit vlees at men zelf op; een ander deel werd voor geld op de markt verkocht.

Eten van de zandgronden

Graan en bier

Op de essen bij de dorpjes werden vooral granen en vlas verbouwd. Granen waren noodzakelijk voor het voeden van mens en dier. Het overschot aan graan werd op de markt verkocht voor geld. Dit was vaak de enige bron van inkomsten die onze voorouders hadden. Graan was ook belangrijk om bier van te brouwen. Het drinkwater was vaak van slechte kwaliteit; je werd er ziek van. Daarom dronk men bier. Dit bier bevatte maar weinig alcohol, en dat was maar goed ook. Want ook kleine kinderen moesten dit bier drinken.

Het water in de beken van Assen is nog om een andere reden niet geschikt als drinkwater. Aan de bruine kleur is te zien dat het water veel “oer” bevat, dit is ijzer dat in het water is opgelost. Daardoor smaakt het water niet goed.

Tussen de granen groeiden veel akkeronkruiden als margriet, korenbloem en wikke. Na de oogst werden de koeien en de schapen op de es geweid, om de graanresten en de onkruiden op te eten en alvast wat mest op de akkers te brengen.

Op het erf naast de boerderij hadden grotere boeren een moestuin of goor(n). De kleine keuterboertjes en de schaarse niet-landbezitters (zoals de scheper en de smid) hadden een gezamenlijke goorn. Hier werden vooral peulvruchten als bonen verbouwd en een aantal groenten als prei en ui.

Wild

De jagers en verzamelaars joegen op de hogere zandgronden op patrijzen, fazanten en andere eetbare hoendersoorten. Ook door de latere boeren werden veel wildsoorten nog gejaagd en gegeten.

Maar natuurlijk was ook wild als herten, reeën, konijnen, hazen en wilde zwijnen een welkome aanvulling op het menu. Toen het bos verdween, verdween daarmee ook een deel van deze dieren. Sommige dieren verdwenen helemaal zoals de wilde zwijnen en de herten, anderen kwamen steeds minder voor. Van lieverlee verdween het wild dan ook van het menu van de gewone man, en werd een lekkernij voor de rijken.

Veel boeren in Drenthe maken tot op vandaag nog steeds jacht op konijnen en hazen.

Huisdieren

De boerenbedrijven in Drenthe waren allemaal gemengde bedrijven. Dat wil zeggen dat er zowel landbouw als veeteelt werd bedreven. Naast kippen, ganzen en eenden, werden ook koeien, schapen en zwijnen gehouden. De koeien en

schapen werden in de zomer op de heidevelden geweid. Door het afvreten van jonge bomen, opslag genaamd, hielden zij het bos op afstand en hoefden niet bijgevoerd te worden. Nadat de heide niet meer werd gebruikt om het vee te weiden, eind negentiende eeuw, konden sommige van deze afgevreten bomen alsnog uitgroeien tot volwassen bomen.

Een aantal daarvan bestaan door dit afgrazen en weer uitlopen uit meerdere stammen. Dit noemen we strubben

9

Kwel

Op deze plek staat vrijwel altijd water dat naar de afvoerputjes stroomt. Het water wordt uit de helling gedrukt. Het is zogenaamd kwelwater. Het is oranje-bruin van kleur en als u goed kijkt ziet u dat het asfalt rondom vele bruine plekken vertoont. Deze verkleuring wordt veroorzaakt door ijzeroxide of roest.

Dit kwelwater is ooit begonnen als regenwater dat diep in de bodem is gezakt. In de bodem halen bacteriën al het voedsel en al het zuurstof uit het water. Uiteindelijk komt het water in een zogenaamd watervoerend pakket terecht. Dit zijn goed doorlatende licht schuin aflopende horizontale zandlagen. Het water stroomt zo langzaam (enkele meters per jaar) van de hoge delen naar de lage delen. Dit grondwater doet er tientallen tot honderden jaren over om uiteindelijk als kwelwater het oppervlak te bereiken

In Drenthe zijn veel van deze zandlagen ijzerhoudend. Het ijzer lost geleidelijk op in het water. Doordat het water zuurstofloos is, roest het ijzer niet, en blijft het water helder. Maar zodra het water als kwel aan de oppervlakte komt, oxideert het ijzer tot roest door de zuurstof in de lucht en kleurt het water bruin.

Vaak zie je tevens olieachtige filmpjes op het water drijven, zoals je op de foto hiernaast kunt zien. Deze vliesjes ontstaan door aan het wateroppervlak levende ijzerbacteriën die het ijzer opnemen en het gebruiken als brandstof. Het restproduct, het ijzeroxide, die daarbij ontstaat, scheiden ze dan weer uit. De miljarden bacteriën zorgen zo dat er een groot maar flinterdun ijzerkristal op het water ontstaat. Als een echt kristal is het erg breekbaar. Raak het maar eens aan met je vinger. Je ziet dat het breekt en niet meer terug samenvloeit. De fraaie kleurschakeringen ontstaan doordat het licht op verschillende manieren door het kristal worden gebroken, vergelijkbaar met een regenboog.

13

Dood doet leven

Tot enkele decennia geleden was dood hout zeer schaars in onze bossen. Vrijwel al het gekapte hout werd gebruikt. In veel bossen past men tegenwoordig een meer natuurlijk bosbeheer toe, zo ook in het Asserbos. Bij dit beheer blijven dode bomen staan - zolang ze geen gevaar opleveren - of de gekapte bomen en het snoeihout blijven liggen. Dood hout zorgt voor een sterke toename van de biodi-

versiteit. Meer dan 90% van alle paddenstoelen of houtschimmelsoorten leeft bijvoorbeeld van dood hout en niet van levend hout. In Nederland zijn dit ongeveer 1250 soorten. De meesten leven van loofhout. Slechts een kwart groeit op naaldhout. Tijdens de vertering van het hout verandert de samenstelling van de paddenstoelenflora voortdurend. Op een omgevallen boom kun je dus ieder jaar weer andere paddenstoelen verwachten.

Dode bomen zijn ook een voedselbron voor vele hout- en schimmel etende geleedpotigen, als kevers, pissebedden en springstaarten. Ook gebruiken vele van deze diertjes het hout als huisvesting. Geschat wordt dat een kwart tot de helft van alle in het bos levende geleedpotigen afhankelijk is van dood hout. Het totaal aantal soorten in een

bos kan hierdoor enorm toenemen. In een dode zomereik bijvoorbeeld zijn bij een onderzoek maar liefst 490 verschillende keversoorten aangetroffen.

Al deze “grazers” van dood hout zijn weer prooi voor vele andere roofinsecten. Bij insecten is het aantal soorten geleedpotige roofdieren ongeveer gelijk aan het aantal soorten waar ze op jagen. Een verdubbeling van soorten dus! Tot slot zijn natuurlijk al deze kleine diertjes een belangrijke voedselbron voor kleine zoogdieren als de bosspitsmuis en tal van vogels.

Rond dit punt ziet u vele omgezaagde of omgevallen bomen liggen. Kijk maar eens goed en haal wat bast of hout van een stam weg. U zult waarschijnlijk vele diertjes ontdekken.

14

Stadsbroekloopje in Asserbos bij de atletiekbaan

Het Stadsbroekloopje is op dit punt afgedamd. Het water uit het Stadsbroek loopt hier richting het Anreperdiep / Witterdiep in het zuiden via het Twijfelveldse-loopje. Slechts als het water erg hoog staat, zal het de oorspronkelijke route via het Stadsbroekloopje volgen. Stroomopwaarts komt de beek uit de richting van de sportvelden, het brongebied ligt ergens ter hoogte van de ijsbaan van wat nu

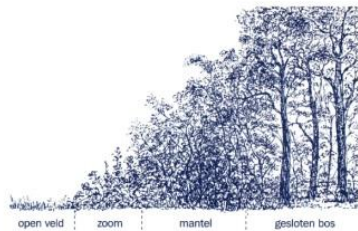
de Bonte Wever Assen heet. De term "broek" staat voor drassig of moerassig land, vandaar de naam Stadsbroekloopje.

Ook hier staan veranderingen op stapel. Dit is het meest westelijke punt tot waar de groene vingers van de bovenlopen van de beken het stadsgebied intrekken. Men wil hier de richting van de hoofdstroom weer naar het Stadsbroekloopje brengen. Als we vanaf dit punt in zuidelijke richting zouden lopen, langs het Twijfelveldsloopje, komen we, nadat we de Europaweg zijn overgestoken, langs de Joodse begraafplaats. Deze begraafplaats dateert al uit 1778. Aan de rechterkant van de toegangsweg naar de A28 ligt de Boskamp, nu begraafplaats en crematorium, maar in het begin van de 19e eeuw nog een zeer drassig gebied in de heidevelden. Dit gebied strekte zich uit tot onder de huidige A28. Opvallend is trouwens dat de weilanden tussen het Asserbos en de Europaweg nog steeds dezelfde vorm hebben als in het begin van de 19e eeuw. De sloten die je in de lengterichting (oost-west) in dit gebied nog kunt onderscheiden, zijn ook oude perceelscheidingen. Het Twijfelveldsloopje heeft in het verleden gediend om het broekland van de Boskamp te ontwateren en voerde af op de Stadsbroekloopje. Nu is er een rechtstreekse verbinding met het Anreperdiep dat hier inmiddels Witterdiep heet.

14 - 15

Bosranden als bron van biodiversiteit

Rechts van het pad ziet u een fraaie bosrand. We spreken pas van een bosrand wanneer er een geleidelijke overgang is tussen de hoog opgaande bomen van het bos naar een lagere begroeiing van kruiden en grassen. Door deze geleidelijke overgang ontstaan er vele gebiedjes met net iets andere eigenschappen: sommige plekjes zijn schaduwrijk, andere krijgen juist veel zon, sommige zijn erg vochtig, andere weer niet. Deze net iets van elkaar verschillende gebiedjes noemen we microklimaten.

Door deze vele microklimaten zijn goed ontwikkelde bosranden vaak heel soortenrijk. Een andere naam voor soortenrijkdom is biodiversiteit.

Het is voor veel insecten waaronder dag- en nachtvlinders vaak een ideale omgeving. Een vlinder vindt er onder meer nectar, beschutting tegen wind en regen, planten om eieren op te leggen, een slaapplek en een goede voedselvoorziening als rupsen.

Veel vlindersoorten verplaatsen zich niet graag over open veld maar vliegen liever en soms zelfs uitsluitend via de geleidelijke bosranden. Zo kunnen ze in de zon en de warmte blijven, zich goed oriënteren op de bosrand en snel een schuilplek zoeken in geval van naderend gevaar, zoals een vogel die op zoek is naar een lekker hapje.

In deze bosrand ziet u wel veel braam. In tegenstelling tot bramen in bossen als gevolg van te veel luchtvervuiling, zijn bramen aan de rand vaak wel natuurlijk en zeker zeer nuttig. Ze bieden bijvoorbeeld goede bescherming aan kleine zoogdieren en vogels tegen roofdieren zoals de vos. Ook beschermen ze jonge boompjes tegen vraat van herten en reeën, waardoor het bos en de bosrand zich kan uitbreiden.

16

Houtwallen

Sleedoorn, meidoorn, wilde roos (hondsroos en egelantier, die naar appeltjes ruikt) en braam waren ook nutsbomen en struiken voor onze voorouders. Ze werden aangeplant in de houtwallen, ook wel eswallen genaamd, om het vee op de juiste plek te houden. Dit noemen we een veekering. Deze bomen en struiken groeien erg dicht en hebben scherpe doorns en stekels. Deze planten geven nog een extra bonus in de vorm van eetbare vruchten.

Houtwallen hebben een kenmerkend uiterlijk. Een houtwal bestond vroeger altijd uit een greppel met een bult ernaast. De grond uit de greppel werd op een bult langs de greppel gelegd en hierop werden struiken en bomen geplant. De greppels zijn lang niet overal meer zichtbaar, de houtwallen vaak nog wel. Een houtwal zag er vroeger heel anders uit dan nu, want de bomen in de houtwallen werden een keer in de zeven jaar "afgezet", gekapt zeg maar. Daarna liepen de bomen gewoon weer uit. De hoge eiken die je tegenwoordig ziet, zag je vroeger daarom niet. Tegenwoordig wordt er in Drenthe hard aan gewerkt om het beheer op de houtwallen weer zoals vroeger te laten zijn. Hierdoor wordt het landschap opener en mooier.

21

Broeikasgassen

Wanneer u vanaf dit punt langs de bosbeek loopt en af en toe in het water kijkt, zult u regelmatig luchtbellen naar boven zien komen. Deze bellen bevatten geen lucht, maar moerasgas. Het is de natuurlijke variant van het gas dat in mesthopen ontstaat, het zogenaamde biogas. Moerasgas bestaat voornamelijk uit methaan (aardgas) en kleine hoeveelheden van andere gassen waaronder het fameuze waterstofsulfide met de geur van rotte eieren. Het moerasgas ontstaat tijdens het vergisten van dood plantenmateriaal

door bacteriën die in de zuurstofloze beekbodem leven.

In de winter hoopt het nogal eens onder het ijs op en is dan zichtbaar als een witte vlek onder het ijs. Wanneer er veel gas opborrelt, blijft het ijs ter plaatse zelfs open. Zo'n open plek heet **gaswel**. In de twintigste eeuw werd dit gas in veel delen van Nederland gewonnen door boeren. Dit noemde men **moergas** en werd gewonnen door een drijvend reservoir boven op de bron te zetten en het gas via een kraantje bovenop het reservoir af te tappen. Een dergelijk aftappunt leverde meestal voldoende gas om dagelijks op te koken.

Methaan is evenals kooldioxide (CO₂) een broeikasgas. Naast CO₂ neemt ook de hoeveelheid methaan de laatste decennia toe door toedoen van de mens. Hoewel methaan maar in hele kleine hoeveelheden voorkomt in de lucht, is het wel verantwoordelijk voor ongeveer 25% van het broeikas effect op aarde. Dit komt omdat methaan ongeveer een 20x sterker broeikasgas is dan kooldioxide.

22

Het nut van Hout

Waar wij tegenwoordig plastic of metaal voor gebruiken, daar gebruikten onze voorouders hout. Huizen, gereedschap, karren, bestek, bijna alles was van hout of met hout gemaakt. Verschillende houtsoorten werden voor verschillende doeleinden gebruikt. In de beekdalen groeien heel andere bomen dan op de hogere, drogere zandgronden.

Bomen uit de beekdalen

Bomen die van natte voeten houden of uitstekend tegen natte omstandigheden

kunnen, zijn de berk, de els en de wilg. Wilgentenen (twijgen) kunnen samen met leem gebruikt worden om muren van te maken, afscheidingen van te vlechten, of manden en fuiken van te maken. Als je hoofdpijn had kon je van de bast of de bladeren een thee maken. In de wilg zit het stofje waar aspirine van wordt gemaakt. Berkenbast kun je gebruiken als een soort gips om gebroken botten mee vast te zetten.

De els werd wel gebruikt als windsingel, om de oogst te

beschermen tegen de wind. Het hout van de els is geschikt om lepels, borden en schalen van te maken. Het is gemakkelijk hout om te bewerken en te versieren. En het heeft een mooie oranje kleur.

Op iets drogere gronden vind je vooral de es. Deze boom heeft hout dat precies goed is om gereedschap van te maken, zoals de stelen van spades en bijlen. Het veert namelijk net genoeg mee. Ook vandaag de dag worden de stelen van bijlen en spades nog steeds van esenhout gemaakt. Al dit hout werd ook gebruikt als brandhout.

Waarschijnlijk werden de daken van de boerderijen met riet gedekt, wat ook al ruim voorhanden was in de natte beekdalen.

Bomen van de zandgronden

Op de hoge zandgronden groeiden eiken en linden, later aangevuld met beuken en kastanjes.

De eik was voor onze voorouders misschien wel de belangrijkste boom. Eiken groeien langzaam en zijn daarvoor “eikensterk”. Prima bouw materiaal voor huizen, die dan ook lang meegaan. Ook de stadswallen van Groningen waren met Drentse eiken gebouwd, waaronder eiken uit het Asserbos. De eik is inheems in Nederland. Eiken bieden onderdak aan het grootste aantal beestjes van alle boomsoorten in Nederland. Van kleine kriebelbeestjes tot vogels en muizen.

In de herfst werden de varkens en zwijnen het eikenbos ingejaagd om ze daar vet te mesten met de eikels.

De kastanje leverde onze voorouders naast de eetbare tamme kastanjes vooral ook hout voor afscheidingen. Die zijn tegenwoordig ook weer te koop in tuincen-

tra. Het is hard hout dat ook onbehandeld buiten lang meegaat. Afscheidingen waren voor onze voorouders heel belangrijk. Dat blijkt uit het gegeven dat er zeker zeventien woorden bekend zijn, die voor verschillende vormen van afscheidingen werden gebruikt. Ook komen in de archieven van rechtszaken veel boetes voor. Voor het niet op de juiste manier plaatsten van omheiningen, als men ze kapot had gemaakt of hekken open had laten staan.

23

Bosbeek bij de ijsbaan in Asserbos

Aan de linkerkant zien we, afhankelijk van het seizoen, een gebied met veel gezichten. In de lente is het hier tamelijk nat, in de zomer vaak droog, in de herfst is het weer nat en in de winter wordt hier, als er ijs ligt, geschaatst. In het gebied zijn twee plekken die, ook als er geen ijs ligt, nat blijven. In deze poelen zijn in 2006 onder andere Groene kikker (Bastaard- en Poelkikker), Bruine kikker, Gewone pad, Alpenwatersalamander en Kleine Watersalamander aangetroffen. Voor al deze soorten fungeert het gebied momenteel goed als kraamkamer. Daarnaast is het vooral van bijzonder belang als leefgebied voor groene kikkers die sterk aan water gebonden zijn.

In de plannen van Assen aan de Aa wordt voorgesteld om dit grasland ook een bestemming te geven als waterbergingsgebied. Dat betekent dat bij hoogwater dit gebied onder water gezet mag worden om wateroverlast in de meer stroomafwaarts gelegen delen van het stroomgebied te voorkomen. Voor het toch al relatief natte Asserbos zou dit tot gevolg kunnen hebben dat de soorten die wat meer van droge voeten houden hier minder goed zouden kunnen groeien. Andere soorten zouden er voordeel van kunnen hebben. Op deze manier blijft de biodiversiteit wel gewaarborgd. Overigens zijn de mogelijkheden in het Asserbos beperkt omdat het Asserbos deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Ruimtelijke ingrepen zijn niet toegestaan, tenzij er geen alternatieven zijn en ze een groot openbaar belang hebben.

De bosbeek stroomt hier aan de linkerkant van het pad en is gedeeltelijk rechtgetrokken. Even verderop, net waar het bos weer begint maakt de beek een bocht naar links.

Onderdoorgang Overcingellaan en doorgang naar Nijlandsloopje

Bij het kruispunt aangekomen gaan we even linksaf de Port Natalweg op en dan direct weer linksaf het bosje in. In dit bosje bevindt zich nog een klein restant van de oorspronkelijke bosbeek die zo ongeveer hier een andere naam krijgt, het Nijlandsloopje. De bosbeek vormde begin 1800 nog de grens tussen het Asserbos en een heidegebied dat zich ten zuiden van Assen uitstreckte. Aan de oostkant van dit bos lag ook een beekje, de vulsloot. De bovenloop daarvan is te volgen als u vanaf de vijver bij de hertenkamp richting stad bent gegaan. De vulsloot is in de middeleeuwen aangelegd. Zo ongeveer onder het kruispunt is de samenvloeiing van deze beekjes. Uiteraard liggen daar nu duikers om het klein beetje water dat er nog door alle slootjes stroomt doorgang te verlenen in de richting van het Anreperdiep. De plannen met dit deel van de bovenlopen zijn ambitieus. Er ligt een voorstel om de oorspronkelijke loop vanaf het Asserbos meanderend door het weiland langs de Port Natalweg te laten lopen en door het bosje naar het zuiden te verleggen. Het aanzicht van de beek toont een langzame overgang van de omgeving naar de daadwerkelijke hoofdstroom. In de overgangszone zijn dan veel mogelijkheden voor allerlei soorten (water)planten. Tussen de beek en het ziekenhuis komt een bos. Door middel van een aantal bruggen in de Europaweg / Overcingellaan, de spoorlijn en de Dennenweg wordt er een tamelijk brede (20 meter) onderdoorgang gecreëerd voor het Nijlandsloopje. Via de vijver op het terrein van GGZ zet de beek zich voort. Aan weerszijden van de beek worden een wandel- en een fietspad bedacht. Daarmee wordt barrière om van het beekdal de stad in te komen opgeheven.

De bron in de Gouverneurstuin

De Gouverneurstuin was vroeger in gebruik door de gouverneur van Drenthe die woonde in het Drostenhuis, nu onderdeel van het Drents museum. De tuin was de boomgaard voor de gouverneur. In de Gouverneurstuin bevindt zich nog een oude ijskelder. Verder liep door de gouverneurstuin de Weiersloop. Deze kwam vanuit het noorden van Assen en liep ruwweg vóór de Hema langs en dwars door het warenhuis Vanderveen. In de vloer van de lederwareenzaak in het warenhuis is mogelijk nog een restant te zien van dit loopje. Als u bij de uitgang aan de zuidkant van het warenhuis even naar rechts loopt, vindt u tegenover het warenhuis

een krom steegje. Dit steegje volgt de oorspronkelijke loop en kwam uiteindelijk uit tussen de natuurwinkel en het ernaast staande kantoorpand. Het loopje mondde uit de vijver hier in de Gouverneurstuin. Tegenwoordig wordt de vijver als de bron beschouwd. In het verleden van Assen lagen er om het klooster een aantal singels en de benamingen van de noorder-, ooster- en zuidersingel refereren hier nog aan. Vanuit de Gouverneurstuin is de loop niet meer te volgen. Hij gaat tussen en onder de huizen door. Vroeger waren hier weilanden. Hij is nog een klein beetje te volgen op luchtfoto's zoals op Google Maps. Ergens halverwege komt er nog een stroompje bij. Dit heeft zijn oorsprong op het landgoed Overcingel. Samen komen deze beekjes uit onder het kruispunt van de Port Natalweg met de Europaweg / Overcingellaan in het Nijlandsliepje

Het landgoed is in het voorjaar te bezoeken en de tuinen ervan zijn dan bezaaid met krokussen. De rest van het jaar is het landgoed gesloten voor het publiek

34

Hoe Assen de Hoofdstad van Drenthe werd.

Oorspronkelijk kende Drenthe wel zes hoofdplaatsen. Om Drenthe te besturen in een tijd zonder computers en smartphones, was het verdeeld in zes dingspelen. Elk dingspel had een hoofdplaats, waar de belangrijkste kerk stond en recht werd gesproken. Deze rechtbank heette Etstoel.

Na de tachtigjarige oorlog kreeg Drenthe een, zij het ondergeschikte, plaats in de Staten Generaal. Daarom moest er een meer centraal bestuur komen in Drenthe. Assen lag mooi in het midden van Drenthe en was nooit een concurrent van de dingspelen geweest. En het nonnenklooster stond sinds de reformatie toch leeg. De nonnen waren, letterlijk, met pensioen gestuurd.

Assen was daarom de meest aangewezen plaats voor de vergadering van de Gedeputeerde Staten van Drenthe. Pas in 1814 is deze keuze officieel vastgelegd; Assen werd toen benoemd tot hoofdstad van Drenthe. Assen werd daardoor van een gewoon esdorp met een paar boerderijen, ineens een bestuurscentrum.

Het bestuur in die tijd werd uitgevoerd door mensen die dat betalen konden. Er waren namelijk nog geen salarissen en andere uitkeringen voor bestuurders. Bestuursfuncties waren daarom alleen weggelegd voor rijke mensen. In de oude delen van Assen is dit nog zichtbaar. De huizen zijn “van stand” dat wil zeggen, uitsluitend bestemd voor wonen en niet gecombineerd met bedrijfsruimte. De straten zijn relatief breed in vergelijking met de stegen en wegen van handelssteden als Amsterdam of Groningen, waar de stad binnen muren en kanalen lag. Bovendien zie je daar veel meer opslagruimte in de bebouwing. Zoals bijvoorbeeld pakhuizen.

De economie van Assen draaide dan ook om het bestuur en de bestuurders. In Assen ontstond wel een middenstand, aan winkeliers, leveranciers en handwerkslieden, maar deze waren vooral gericht op het leveren aan de notabelen van de stad. Verder werd Assen vooral bewoond door huispersoneel, schoonmaaksters, huishoudsters, wasvrouwen, dienstmeisjes, en wat mannelijk personeel dat de heer des huizes hielp.

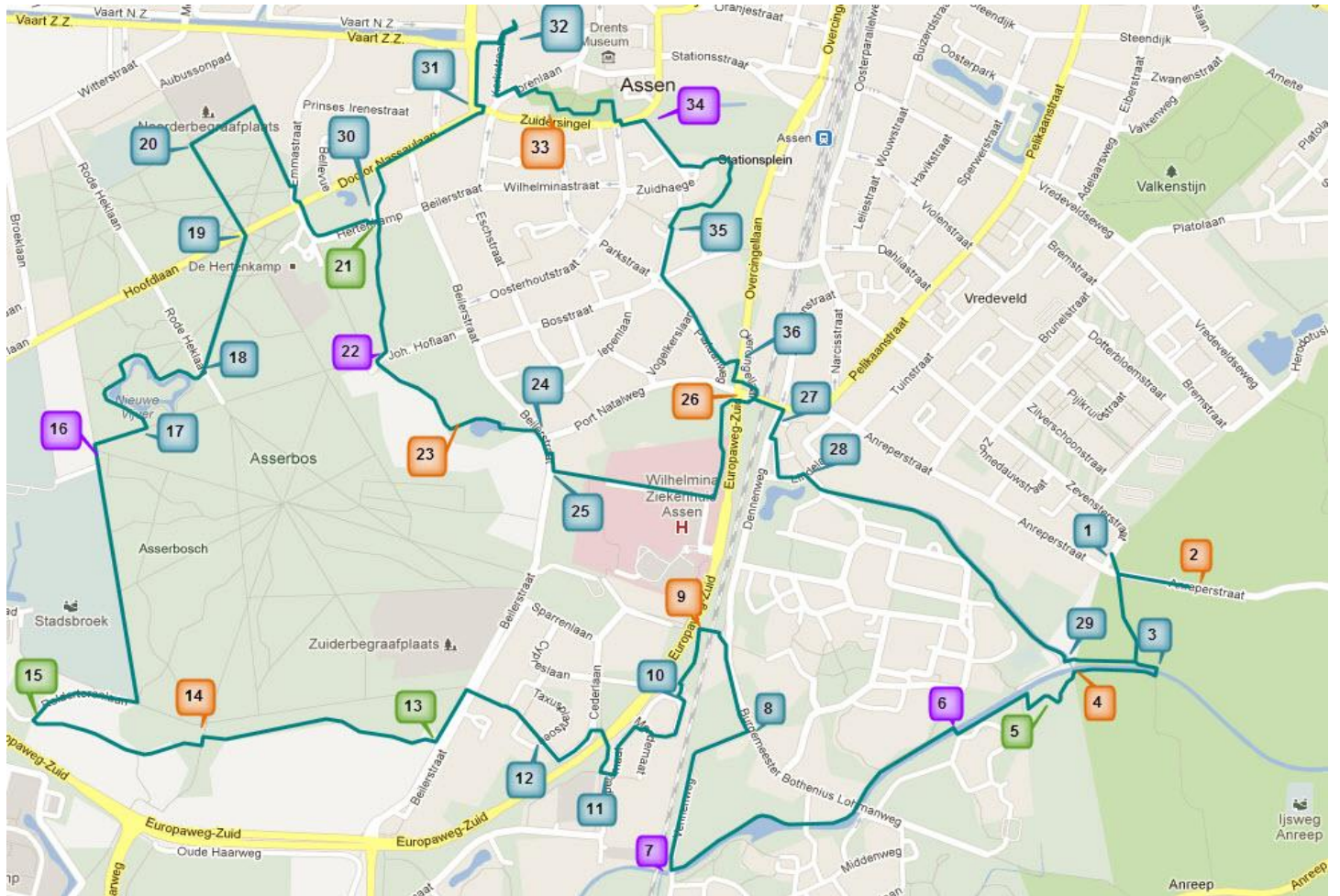
Dit bepaalt, voor een deel, tot op de dag van vandaag de sfeer en uitstraling van Assen.

Routebeschrijving

1. Aan de zuidkant van de Zevensterstraat begint het Nationaal Park Beek en Esdorpenlandschap de Drentsche Aa. Loop schuin over het grasveld, over het schelpenpaadje naar de Anreperstraat.
2. Sla links af de Anreperstraat op. Na ongeveer 250 meter ziet u hier van links het Ossebroekerloopje. De route gaat verder over het fietspad (kerkepad) een eindje terug.
3. U stuit hier op het Anreperdiep. Sla linksaf de brug over en direct weer rechts over het schouwpad.
4. Bij de bosrand gaat u naar links en vervolgt u de route rechtsaf langs de beek.
5. Sla rechtsaf terug naar het Anreperdiep, sla linksaf het schouwpad op. Vervolg de route over het schouwpad tot de brug.
6. Steek de brug over en loop vervolgens verder over het schouwpad.
7. De spoorlijn Assen - Zwolle kruist hier uw pad. Sla rechtsaf de Venneweg op.
8. Ga bij de Denneweg (T-splitsing) linksaf.
9. Sla linksaf het fietspad op en loop onder het spoor door. Sla vervolgens linksaf het fietspad op.
10. Aan het einde van het fietspad houd u links aan op het parkeerterrein van de Rijkskantoren. Links langs het roodbakstenen gebouw neemt u het halfverharde pad. Voorbij het gebouw gaat u naar rechts, richting Europaweg, en dan om het grijze gebouw heen linksaf het parkeerterrein op. Loop over het parkeerterrein en sla rechtsaf het fietspad op.
11. Volg het fietspad rechtsaf onder de weg door; u gaat direct onder de Europaweg de trap op en links aanhouden.
12. Na de bocht naar rechts, rechtdoor het pad in richting Beilerstraat. Steek de Beilerstraat over en ga direct linksaf, langs het bos.
13. Links van het bankje, vlak voor het bos ophoudt, gaat u rechtsaf het bos in.
14. Bij het verharde pad slaat u linksaf en bij het kleine paadje weer rechtsaf. U steekt het Twijfelveldseloope over.
15. Sla rechtsaf de Roldertorenlaan in. Bij een breed pad naar links, tussen het Asserbos en de sportvelden door.
16. Sla rechtsaf voor de Nieuwe Vijver. U kunt in het paviljoen een kopje koffie drinken. Voor kinderen is hier een kinderboerderij.
17. Loop linksom een rondje om de vijver.
18. Voorbij de vijver slaat u schuin linksaf, u steekt de verharde weg over en slaat schuin linksaf het pad in.

19. U komt bij de Hoofdlaan. Steek dit recht over en ga het middelste pad in.
20. Bij een vijfsprong aangekomen ziet u schuin rechts van u de Noorderbegraafplaats. Sla hier rechtsaf langs de begraafplaats en aan het eind van het pad weer rechtsaf. U loopt door en steekt de Hoofdlaan weer over. Loop rechtsom rond het hertenkamp en de vijver.
21. Bij de weg naar links maakt u de keuze om de lus door de stad te volgen (ga verder bij punt 30) of rechtsaf langs de Bosbeek het Asserbos weer in. Loop door tot het brede dwarspad.
22. Sla bij het brede pad rechtsaf en direct weer links en blijf de Bosbeek volgen.
23. Sla linksaf over het bruggetje, naar de "Oude Vijver". Loop hier omheen.
24. U komt uit bij de Beilerstraat. Vervolg uw weg rechtsaf langs de Beilerstraat.
25. Voorbij de Port Natalweg steekt u over en neemt u net vóór het huisje dat hier in het groen verscholen staat, het fietspad (WZA pad) links. Aan het eind van het fietspad weer linksaf.
26. Bij het kruispunt steekt u (rechtsaf) de Europaweg over. Let op! dit is een erg drukke verkeersweg.
27. Net voorbij de spoorweg rechtsaf de Dennenweg in, links aanhouden, de Berkenstraat in. Aan het eind van de Berkenstraat linksaf de Lindelaan in.
28. Bij de weg naar rechts slaat u rechtsaf het GGZ-terrein op. Na ongeveer 50 meter linksaf het schouwpad van het Nijlandsloopje op. Volg dit aan de rechterkant.
29. Waar het Nijlandsloopje in het Anreperdiep stroomt slaat u linksaf het fietspad op. Bij het schelpenpad weer linksaf en na 100 m bent u weer terug waar u gestart bent.
30. **Stadsroute.** Loop naar de Hoofdlaan en sla rechtsaf.
31. Bij het grote kruispunt aangekomen, linksaf slaan tot de kop van de Vaart. Hier staat aan de overkant van het water het cultuurcentrum de Nieuwe Kolk. Steek hier rechtsaf over en loop de Markt over. Loop rechtdoor het straatje in en loop bij warenhuis Vanderveen naar binnen.
32. Net voorbij de schoenmaker rechtsaf naar de tassenzaak. Loop weer terug naar de uitgang en sla rechtsaf. Sla linksaf bij café de Koppelpaarden en loop de Kerkstraat in tot het kruispunt. Sla daar linksaf en steek de Torenlaan over naar de ingang van de Gouverneurstuin.
33. Volg in de Gouverneurstuin de paden oostwaarts. Loop langs het podium de Gouverneurstuin weer uit en sla rechtsaf het Drostentaalje in. Aan het eind, linksaf.

34. Sla rechtsaf langs het ICO-gebouw. Houd bij de lichtgekleurde appartementen links aan en ga het schelpenpad op. Loop dit helemaal rond. Aan het eind linksaf het fietspad op.
35. Steek hier een ander fietspad over en loop rechtdoor.
36. Neem bij de rotonde linksom de tweede afslag. (Plataanweg). Sla aan het eind van de Plataanweg linksaf. U kunt hier de route vervolgen vanaf punt 26.

Bronnen

De informatie in dit boekje is voor een deel tot stand gekomen met behulp van de volgende bronnen:

Internet:

www.watwaswaar.nl
www.assen.nl
www.vriendenasserbos.nl
www.inenomassen.nl
www.staatsbosbeheer.nl
www.drentslandschap.nl
www.ahn.nl

Papieren bronnen:

Beleidsnotitie florijnas (via www.assen.nl)
IVN natuurgidsen Cursusboek

Verder lezen:

Het Drentse Esdorpenlandschap, Theo Spek
Landschapsvisie Drentsche Aa, uitgave van het Nationaal beek en esdorpenland-
schap Drentsche Aa en Staatbosbeheer